

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут журналістики

ДЗЮБА КАТЕРИНА АНАТОЛІВНА

УДК 007:304:070:82-92:316.7

**ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІ ЖУРНАЛИ В
СИСТЕМІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ**

Спеціальність 27.00.04 – теорія та історія журналістики

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі історії журналістики Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник доктор філологічних наук, професор
Сидоренко Наталія Миколаївна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, Інститут журналістики,
завідувач кафедри історії журналістики

Офіційні опоненти доктор наук із соціальних комунікацій, доцент,
Василик Любов Євгенівна,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, МОН України,
завідувач кафедри журналістики

кандидат наук із соціальних комунікацій,
Лисенко Леся Іванівна,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка, МОН України,
доцент кафедри журналістики

Захист відбудеться «29» листопада 2016 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.33 Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 04119, м. Київ, вул. Мельникова, 36/1, Інститут журналістики.

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка за адресою: 01033, м. Київ, вул. Володимирська, 58.

Автореферат розіслано «27» жовтня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент

Носова Б.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. На початку XXI ст. на тлі сучасного глобального розвитку суспільства та інтенсивної міграції населення дослідження комунікативних процесів увійшло до найбільш актуальних проблем людства. Бурхливий економічний розвиток багатьох країн і науково-технічний прогрес зумовили постійне розширення контактів, які стають дедалі інтенсивнішими між представниками різних культур. Перед науковцями різних галузей знань, однією із яких є міжкультурна комунікація, постає чимало питань, що потребують ґрунтовного аналізу. Оскільки цей феномен розглядається у працях культурологів, соціологів, філософів, етнологів, етнографів, лінгвістів та інших учених, актуальність дослідження процесів міжкультурної комунікації привертає увагу різних сфер знань. Науковці виокремлюють різноманітні аспекти зазначеної теми – причини, принципи, механізми взаємодії між культурами у різних сферах людської діяльності тощо. Провідне місце у такій системі посідає література, яка виступає одним із елементів культури та відображає основні тенденції її розвитку.

Глобалізація магістральних каналів зв'язку викликала до життя новий спосіб культурної експансії, яка здійснюється шляхом передачі культурних моделей на інформаційному рівні, що знаходиться на стадії соціокультурних трансформацій. Тобто, утворюються нові форми відносин між людьми в сфері культури, особливі умови розвитку системи цінностей, потреби і принципи, засоби і способи їх задоволення. Одним із способів задоволення культурних потреб є літературно-художні видання, які виступають засобом масової комунікації, що охоплює велику аудиторію із різним типом мислення, способом життя, культурного буття, сприяючи взаємодії та взаємопроникненню культур. Це, в свою чергу, забезпечує формування нових типів культурної активності і духовних цінностей під впливом світових зовнішніх факторів. Враховуючи розвиток міждержавних зв'язків України з країнами-членами Європейського Союзу, інтеграційні процеси України в Європу мають розпочинатися на рівні діалогу культур і літератур. Інтерпретаторами культурних та суспільних процесів, що відбуваються в різних куточках нашої планети у міжкультурному медіапросторі, виступають літературно-художні періодичні видання. Серед них важливе місце належить таким журналам, як український «Всесвіт», французький «Lire», російський «Иностранная литература» та американський «Words without borders». Ці періодичні видання здебільшого характеризуються презентацією літературних новинок, своєрідним критичним і досить глибоким аналізом подій, що відбуваються у літературному просторі, який відображає соціальні, культурні, духовні та інші потреби суспільства, що є актуальними у різних країнах світу. Ця преса виступає одним із чинників створення сучасної моделі міжкультурної комунікації.

Стрімкий розвиток суспільства протягом останнього десятиріччя, який характеризується появою нових можливостей, видів, форм та засобів спілкування, а також соціальними, політичними, економічними та іншими загальносвітовими негараздами, спричинив процес міграції народів, їх переселення і змішування, що, в свою чергу, призвело до зіткнення культур та активізувало між ними новий діалог у

контексті міжкультурної комунікації. Тому дослідження проводилося на основі аналізу публікацій видань за 2010–2015 рр.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами. Дисертація пов'язана з напрямками роботи кафедри історії журналістики Інституту журналістики. Її виконано у межах комплексної програми науково-дослідної теми Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка «Український медійний контент у соціальному вимірі» (номер державної реєстрації № 11БФ045-01).

Мета дослідження полягає у з'ясуванні концептуальної моделі функціонування літературно-художніх журналів іноземної літератури («Всесвіт», «Иностранная литература», «Words without borders» та «Lire»), що видаються в різних країнах (Україна, Росія, США, Франція), у системі міжкультурної комунікації.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити такі основні **завдання:**

- простежити теоретико-методологічні засади міжкультурної комунікації та визначити основні підходи до дослідження понять «комунікація» «культура» і «міжкультурна комунікація» у ЗМІ;
- проаналізувати комунікативну роль літературно-художньої періодики (журналів іноземної літератури) у віддзеркаленні соціокультурних суспільних процесів;
- з'ясувати роль сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у створенні нових умов для функціонування літературно-художніх журналів у контексті міжкультурної комунікації;
- визначити модифікації літературної взаємодії на основі аналізу публікацій журналів;
- встановити проблемно-тематичні аспекти суспільного життя, представлені в літературних творах журналів і виявити особливості загальної картини жанрової палітри журналів;
- проаналізувати за допомогою контент-аналізу тематичну проблематику суспільного життя та жанрову специфіку публікацій зазначених видань;
- на основі вивчення методологічних підходів щодо розробки моделей побудувати концептуальну модель міжкультурної комунікації.

Об'єктом дослідження стали публікації журналів іноземної літератури «Всесвіт» (Київ), «Иностранная литература» (Москва), «Words without borders» (Нью-Йорк), «Lire» (Париж) за 2010–2015 рр. Загалом опрацьовано 288 номерів.

Предмет дослідження: функціонування журналів у системі міжкультурної комунікації, що передбачає визначення проблемно-тематичної та жанрової спрямованості матеріалів журналів за 2010–2015 рр.

Теоретичною базою дисертації є науковий доробок зарубіжних та українських учених, таких як: Л. Вітгенштайн, Г. Гадамер, І. Кант, Ф. Ніцше, З. Фройд, О. Шпенглер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, Г. Гофстеде, К. Казмір, К. Клакхон, Ф. Стродбек, Дж. Трагер, Е. Холл, Ю. Габермас, М. Маклюен, А. Садохін, Т. Грушевицька, С. Тер-Мінасова, А. Єскадумов, В. Різун, О. Вишняк, О. Кузнецова, І. Крупський, Б. Носова, Н. Костенко, В. Іванов, Н. Сидоренко, О. Мелещенко, О. Пономарів, К. Серажим, І. М'язова, В. Теремко, І. Паримський, М. Житарюк,

А. Бойко, І. Михайлин, М. Недопитанський, О. Іванова, В. Андрущенко, Є. Бистрицький та ін.

Враховуючи теоретичне і практичне значення дослідження, варто відзначити відсутність у вітчизняній журналістикознавчій науці ґрунтовних праць щодо концептуальних особливостей літературно-художніх журналів у системі міжкультурної комунікації.

Методи дослідження зумовлені основною метою і передбаченими завданнями. Історичний метод дав змогу дослідити виникнення, формування та розвиток процесів і подій у хронологічній послідовності з метою виявлення внутрішніх та зовнішніх зв'язків, закономірностей та суперечностей. За допомогою цього методу з'ясовано інформацію про роботу журналів «Всесвіт», «Lire», «Иностранная литература», «Words without borders» за весь час їх діяльності у різний період існування. За допомогою логічного методу, який дозволяє вичленувати лише найсуттєвіше, визначальне та найбільш істотне, визначено проблемно-тематичні зони суспільного життя, що висвітлюються у журналах за 2010–2015 рр. Використовуючи метод аналізу, у дослідженні здійснено наукову оцінку кожної публікації, представленої на сторінках видань та з'ясовано жанрову специфіку публікацій. Метод узагальнення допоміг з'ясувати, які проблемно-тематичні зони домінували у кожному номері журналів та узагальнити ці дані, визначивши головні теми видань. Метод контент-аналітичного дослідження дозволив об'єктивно, системно і кількісно проаналізувати матеріали журналів «Всесвіт», «Lire», «Иностранная литература», «Words without borders». Метод моделювання дозволив побудувати власну концептуальну модель літературно-художніх журналів у системі міжкультурної комунікації, яка дозволяє проаналізувати як на основі їх публікацій простежується міжкультурна взаємодія.

Емпіричну базу дослідження склали результати опитування, проведеного автором дисертації серед студентів факультетів іноземної філології й української філології та літературної творчості ім. А. Малишка Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, студентів спеціальності «українська література і компаративістика» Київського університету імені Бориса Грінченка (400 опитаних).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у всебічному аналізі публікацій журналів «Всесвіт», «Иностранная литература», «Words without borders», «Lire» за 2010–2015 рр. у системі міжкультурної комунікації.

У роботі вперше:

- проведено контент-аналітичне дослідження проблемно-тематичних особливостей журналів іноземної літератури за 2010–2015 рр. і здійснено повну класифікацію опублікованих матеріалів за тематикою та жанровою специфікою;
- здійснено анкетування з метою визначення та аналізу результатів особистісного оцінювання міжкультурної комунікації у літературно-художніх журналах;
- побудована концептуальна модель міжкультурної комунікації у літературно-художніх виданнях, що дозволяє проаналізувати міжкультурну взаємодію на основі публікацій.

Набули подальшого розвитку:

- теоретичні підходи до вивчення міжкультурної комунікації в інформаційному середовищі;
- критерії віддзеркалення літературного процесу у літературно-художній періодиці;
- нові аспекти розвитку міжкультурних комунікацій, обумовлені розвитком транснаціональних інформаційно-телекомунікаційних систем.

Удосконалено:

- підходи до встановлення міжкультурної взаємодії у публікаціях літературно-художніх журналів;
- розуміння моделі міжкультурної комунікації у літературно-художніх журналах;
- визначення поняття міжкультурної комунікації.

На основі проведених досліджень встановлено, що в процесі взаємодії між суб'єктами діяльності міжкультурна комунікація виступає одним з базових механізмів і невід'ємним складником соціокультурного процесу, яка забезпечує саму можливість формування соціальних зв'язків, управління сумісною життєдіяльністю людей, що сприяє накопиченню і трансляції соціального досвіду в умовах інформаційного суспільства і сприяє формуванню інформаційної культури в цілому.

Науково-практичне застосування одержаних результатів полягає у тому, що поданий автором у дисертації дослідницький матеріал виводить знання про міжкультурну комунікацію у літературних виданнях на новий рівень наукового осмислення та узагальнення. У роботі сформульовані теоретичні положення для розуміння та вивчення матеріалів літературно-художньої періодики у контексті міжкультурної комунікації в інформаційному середовищі. Практичне значення дослідження полягає у тому, що його матеріали актуальні для характеристики принципів функціонування літературно-художньої періодики у системі міжкультурної комунікації. Результати дослідження можуть бути використані в контексті пошуку максимально ефективних форм взаємодії між представниками різних культур в українському суспільстві, що стоїть на шляху до євроінтеграції.

Практичне застосування одержаних результатів полягає у можливостях використання представленого в роботі фактичного матеріалу, основних теоретичних положень і висновків у розробці спеціальних і узагальнених курсів із теорії та історії журналістики та соціальних комунікацій. Основні положення дисертації можуть бути використані під час викладання низки дисциплін, зокрема «Історія журналістики», «Медіакомунікації», «Літературний стиль», «Сучасна зарубіжна публіцистика».

Також дослідження становить певний науковий та практичний інтерес для журналістів-практиків.

Особистий внесок здобувача. Дисертацію, автореферат, публікації, в яких викладено основні положення роботи, дисертантка виконала самостійно. Висновки і рекомендації зроблені здобувачем особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення дисертації були обговорені на засіданнях кафедри історії журналістики Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Положення,

висновки і науково-теоретичні результати дослідження опубліковані в матеріалах і виголошені в доповідях на 11 науково-практичних конференціях, як міжнародних: «Тенденції розвитку медійного контенту: сьогодення і майбуття» (Київ, 13 квітня 2011 р.), «Дискурс у сучасному науковому, соціокультурному та інформаційному просторі» (Маріуполь, 24–25 травня 2013 р.), «Міжкультурна комунікація: Мова – Культура – Особистість» (Острог, 19 квітня 2013 р.), «Актуальні проблеми філології та журналістики» (Ужгород, 10–11 квітня 2014 р.), XXI міжнародній науково-практичній конференції з проблем функціонування і розвитку української мови «Мова. Суспільство. Журналістика» (Київ, 3 квітня 2015 р.), так і Всеукраїнських: «Українські мас-медіа: традиції та виклики сьогодення» (Львів, 25–26 квітня 2013 р.), «Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи» (Луцьк, 16–17 травня 2013 р.), «Критерії діагностики та методики розрахунку впливу медіа» (Київ, 10 квітня 2014 р.), «Український інформаційний простір у світовому контексті: набутки, проблеми, перспективи» (Київ, 24 квітня 2014 р.), «Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку» (Вінниця, 15–16 травня 2014 р.), «Журналістика. Філологія. Медіаосвіта» (Полтава, 2–3 жовтня 2014 р.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження оприлюднені в зарубіжних та українських наукових виданнях. Усього публікацій – 22, із них у наукових фахових виданнях – 5 статей, в іноземних – 3 статті, публікацій наукових доповідей – 11, публікацій тез наукових доповідей за темою наукової роботи – 3.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 179 сторінок, з яких 159 сторінок – основний текст. Список використаних джерел складає 194 позиції. Додаток – зразок анкети, що стосується дослідження особистісного оцінювання міжкультурної комунікації у літературно-художніх журналах.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету і дослідницькі завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методологічні засади, описано наукову новизну роботи та науково-практичне значення одержаних результатів, наведено перелік публікацій розробленої теми та дані про структуру дисертації.

У першому розділі «**Теоретико-методологічна основа дослідження**» досліджено особливості функціонування літературно-художніх журналів у міжкультурному медіапросторі, виявлено особливості формування теоретичного підґрунтя міжкультурної комунікації, окреслено предметне поле та методологію дослідження.

У підрозділі 1.1 «**Особливості літературно-художніх видань у соціально-комунікаційному середовищі**» здійснено огляд та аналіз методологічної бази дослідження функціонування літературно-художніх журналів та визначено комплекс тенденцій, які характеризують їх розвиток в історичній площині. Виділено декілька підходів до вивчення журнальної періодики, зокрема літературно-художніх журналів: історичний, який ґрунтується на відтворенні історичного процесу розвитку журнальної періодики; структурний, який базується на уявленнях про

журнальну періодику як один із структурних елементів ЗМІ; функціональний, що включає цінності і функції літератури у соціокультурному інформаційному просторі. З'ясовано, що серед сучасних світових літературних часописів, спеціально присвячених іноземній літературі, культурі, мистецтву й суспільно-політичним акцентам різних країн світу, які виконують важливу культурну місію, особливе місце в інформаційному просторі займають такі журнали іноземної літератури: український «Всесвіт», російський «Иностранная литература», французький «Lire» та американський «Words without borders». Проаналізовано етапи становлення і функціонування досліджуваних журналів, що витворюють спільні для багатьох людей стандарти, норми і моделі та зазнають суттєвих змін у соціокультурному просторі.

У підрозділі 1.2 **«Історіографія питання міжкультурної комунікації»** розкривається ступінь розробленості проблеми, аналізується зміст понять «культура» і «комунікація», що складають основу дефініції міжкультурної комунікації, яка протягом свого існування диверсифікувалася, простежується розвиток теорії міжкультурної комунікації та її сутність.

Проведено методологічний аналіз наукових здобутків, що базувалися на дослідженнях української та зарубіжної журналістики, особливостей комунікаційних процесів, способів і засобів міжкультурної комунікації, існуючих культурних ідентичностей та взаємодій. Науковим дослідженням української журналістики, зокрема питанням становлення та розвитку преси в Україні присвячені праці М. Нечиталюка, О. Мукомели, Н. Сидоренко, І. Михайлина, І. Крупського, О. Богуславського, А. Животка. Теоретичне її осмислення висвітлено у працях А. Москаленка, В. Здоровеги, В. Шкляра, В. Різуна, В. Кривошеї, О. Кузнецової, О. Бочковського, М. Житарюка, І. Паримського. Типологічним особливостям видань присвячені наукові розвідки Т. Хігрової, В. Шевченко, Л. Реснянської. Серед зарубіжних дослідників у сфері розвитку журналістикознавства та соціально комунікаційних процесів важливе місце посідають Ф. Сіберт, Т. Петерсон, У. Шрам, Г. Маклюен, Д. Мак-Квейл.

Методологічний аналіз наукових здобутків українських та зарубіжних вчених дозволив розглядати міжкультурну комунікацію з трьох підходів: системного, який розглядає міжкультурну комунікацію як систему співвідношень понять культура і комунікація, антропологічного, що дозволяє розкрити соціокультурні виміри міжкультурної комунікації як суспільно-історичного феномену, синергетичного, що дозволяє проаналізувати елементи міжкультурної комунікації, які перебувають у взаємодії одна з одною.

Аналіз наукових теоретико-методологічних розробок дав можливість сформулювати авторське визначення міжкультурної комунікації як механізму взаємодії культур, що здійснюється на основі інокультурних елементів, представлених у вигляді символів та знаків, що забезпечує формування, відтворення та взаємопроникнення культур в інформаційному просторі. Дефініція міжкультурної комунікації являє собою взаємодію культур різних спільнот, орієнтованих на взаємопроникнення культурно-комунікативних смислів, досягнення взаєморозуміння між представниками різних культур з урахуванням та збереження певної картини світу, їх взаємозбагачення в соціокультурному і духовному планах.

У підрозділі 1.3 **«Методологія та методи дослідження»** автором проаналізовано використання науково-дослідницьких методів у галузі друкованих видань та виявлено можливості їх використання на практиці.

Автором використано у дослідженні комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, які застосовано у контексті соціальнокомунікаційного підходу до вивчення та аналізу публікацій, представлених у журналах іноземної літератури «Всесвіт», «Lire», «Иностранная литература», «Words without borders». З'ясовано, що під час дослідження поєднання таких методів як історичний, логічний, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, контент-аналіз, опитування та моделювання дозволили вивчити особливості висвітлення екзистенціальних проблем на сторінках видань та визначити роль і місце літературно-художньої періодики у системі міжкультурної комунікації. Виокремлено методологічну парадигму дослідження ЗМІ, зокрема літературно-художніх журналів, міжкультурнокомунікаційний підхід, що дозволяє забезпечити умови співіснування та співбуття людей різних культур у різних куточках світу за допомогою медіа, як одного з головних каналів передачі суспільних реалій різних культур.

У другому розділі дисертації **«Особливості контенту літературно-художніх журналів іноземної літератури»** автором проаналізовано проблемно-тематичні аспекти досліджуваних журналів, які розглядаються крізь призму екзистенціальних проблем, розглянуто жанрове наповнення публікацій журналів, проведено контент-аналітичне дослідження концептуально-тематичних особливостей та жанрового наповнення видань, здійснено аналіз інтертекстуальних форм, що уособлюють зв'язок тексту з іншими текстами за змістом та проявляються у літературних впливах, таких як наслідування, ремінісценція та концентрація.

У підрозділі 2.1 **«Виявлення особливостей літературних впливів та проблемно-тематичних аспектів у публікаціях журналів»** з'ясовано, що культура та література різних народів, представлені у текстах журналів, є надзвичайно цінним матеріалом для дослідження того, як функціонують та взаємопроникають образи свого нормативного та чужого, де проходить межа наших спільних та відмінних зацікавленостей. Зазначається, що взаємодія культур є особливим видом безпосередніх відносин і зв'язків, які можуть встановлюватися між декількома культурами. Під час взаємодії культур відбувається процес породження нових форм культурної активності, духовних орієнтирів та ознак способу життя людей. Автор зазначає, що у літературно-художніх виданнях «Всесвіт», «Lire», «Иностранная литература» та «Words without borders» культура постає у різних життєвих сферах суспільства, де важливе місце посідає творча діяльність на підставі освоєння культурного досвіду минулих поколінь. Такі сфери охоплюють питання існування людини як унікальної істоти, філософії її буття, духовної творчості, виховання й освіти, провини й відповідальності, ставлення людини до смерті, що репрезентують концептуальні засади екзистенціалізму. Наголошено, що з розвитком новітніх тенденцій сприйняття людиною культури і життя екзистенціальні погляди можуть надати нові поштовхи в обґрунтуванні цінності людського життя та пошуку механізмів міжкультурної взаємодії у часовому просторі.

Підкреслюється, що на основі аналізу праць філософів-екзистенціалістів К. Ясперса, М. Гайдеггера, Ж.-П. Сартра, А. Камю, які є стрижневим підґрунтям

екзистенціальної філософії та екзистенціальної літератури, вдалося визначити основні екзистенціальні проблеми, порушені у літературно-художніх журналах «Всесвіт», «Lire», «Иностранная литература» та «Words without borders». Здобувачем з'ясовано, що серед проблемно-тематичних аспектів, які найбільш широко висвітлювалися на сторінках журналів у період з 2010 по 2015 рр., виділено міжособистісні стосунки, культуру, гуманістичні ідеї, релігію та екологію.

Здійснено аналіз інтертекстуальних форм, представлених у журналах такими літературними впливами як наслідування, ремінісценція та концентрація, що допомагають осмислити соціокультурний ціннісно-функціональний статус літератури у специфічному культурно-інтеграційному контексті. З'ясовано, що літературні твори, які перекладені у журналах та пройняті літературним впливом, висвітлюють певні цінності різних країн, кожна з яких має свою власну історію, культуру, що характеризується певною специфікою та відображенням різних сфер суспільного життя.

У підрозділі 2.2 «**Жанрова палітра літературно-художніх журналів**» здійснено аналіз жанрового контенту публікацій журналів «Всесвіт», «Lire», «Иностранная литература», «Words without borders», на сторінках яких представлено широке коло жанрової палітри, що сприяє урізноманітненню подачі інформації та розширенню рецептивних можливостей читачів.

Огляд матеріалів, опублікованих у журналах «Всесвіт», «Lire», «Иностранная литература», «Words without borders», показав, що на сторінках видань представлений широкий спектр аналітичних, інформаційних і художньо-публіцистичних жанрів, за допомогою яких розкриваються актуальні та важливі для суспільства теми.

У журналах 32,6% займає жанр стаття, 31,6% – есе, 18,5% – інтерв'ю, 8,7% – нарис, 8,6% – рецензія. Автор зауважує, що враховуючи швидкий обмін інформацією та постійні зміни, які відбуваються у сучасному інформаційному просторі, відбувається дифузія, взаємопроникнення жанрів та змінюються способи подачі жанрів. Проводячи паралелі між журналами щодо подачі певних жанрів, простежується, що такі жанри як стаття, есе та інтерв'ю у журналах «Lire» та «Words without borders» подають з елементами експресивності, емоційності та інколи з використанням дотепних і гумористичних фактів. А журнали «Всесвіт» та «Иностранная литература» характеризуються строгістю викладу, застосуванням певних штампів та кліше.

У підрозділі 2.3 «**Контент-аналітичне дослідження тематичних напрямів і жанрів публікацій журналів**» здійснено визначення проблемно-тематичних зон суспільного життя, висвітлених у досліджуваних журналах, та проведено перше контент-аналітичне дослідження. Таке дослідження допомогло розкрити зв'язок між тематикою змісту і кількістю інформації, представленої у літературно-художніх журналах. Підкреслюється, що кількісний підрахунок дозволив зробити об'єктивні висновки щодо спрямованості матеріалів за кількістю уживань одиниць аналізу в досліджуваних текстах. У результаті проведених досліджень встановлено, що на сторінках журналів «Всесвіт», «Иностранная литература», «Words without borders» та «Lire» протягом 2010–2015 рр. публікувалися матеріали різного тематичного спрямування. Проте найбільша кількість творів була присвячена таким

екзистенціальним проблемам як міжособистісні стосунки, культура та гуманістичні ідеї. Деякі публікації висвітлювали питання екології, релігії, етики, спорту та ін. Яскравим прикладом виступає «Римський Триптих» (2003) – поезія Івана Павла II, перекладена з польської мови Елеонорою Андреевою та Володимиром Ільїним. Це останнє з прижиттєвих видань поезій Кароля Войтили – Папи Івана Павла II, які власне відносяться до «ватиканського» періоду його життя. (журнал «Всесвіт» (2011. – №1–2). У журналі «Lire» опубліковано уривки античного роману «Метаморфози» (2012. – № 409), де поєднуються проблеми релігійного життя та міжособистісних стосунків людей. У «Words without borders» (2012. – № 3) вміщено матеріал про сильний землетрус і цунамі, які відбулися 11 березня 2011 в Тохоку, область північно-східної Японії, які викликали аварію на атомній електростанції. «Иностранная литература» (2010. – № 11) подає поезію каталонського поета Жасінт Вердаге, який у вірші «Наклепникам» звертає увагу людей на те, що за їхні лихі вчинки, такі як клепа, зрада, підступність та ін., вони будуть покарані Богом. Крім того, зустрічалися матеріали, пов'язані з певними подіями, ювілейними датами, конференціями, книжковими ярмарками тощо.

Автором з'ясовано об'єктивні дані щодо жанрової палітри публікацій цих журналів іноземної літератури. Встановлено, що на сторінках журналів протягом 2010–2015 рр. публікувалися матеріали різного жанрового спрямування. Особливе місце на сторінках видання відведено таким жанрам як стаття, інтерв'ю та есе, а деякі публікації написані у жанрах рецензія та нарис.

Зазначено, що основний контент та жанрове наповнення публікацій, представлених у часописах, розкриває самобутню культуру різних країн, що сприяє утворенню світової медійної літературної культури.

У третьому розділі «**Аспекти міжкультурної комунікації у журналах**» проведено анкетне опитування, визначено детермінанти міжкультурної комунікації та побудовано концептуальну модель літературно-художніх журналів у системі міжкультурної комунікації.

У підрозділі 3.1 «**Особистісне оцінювання міжкультурної комунікації у літературно-художніх журналах на основі проведеного анкетування**» описано дані анкетного опитування, яке проводилося серед студентів факультетів іноземної філології й української філології та літературної творчості ім. А. Малишка Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, студентів спеціальності «українська література і компаративістика» Київського університету імені Бориса Грінченка.

Автором з'ясовано, що серед 400 опитаних більше половини (250 студентів) читають журнали іноземної літератури. Тобто 63% молоді, серед яких 92% становлять респонденти жіночої статі, а 8% – чоловічої, цікавиться новинками зарубіжної літератури та намагаються пізнати життя і творчість письменників різних епох. З'ясовано, що з 400 опитаних 332, тобто 83% вважають, що літературно-художні журнали можуть відображати взаємодію культур різних народів, тобто міжкультурну комунікацію. Зазначається, що метод анкетування допоміг з'ясувати та констатувати, що літературно-художні видання можуть виступати інтерпретаторами культурних і суспільних процесів, які відбуваються у різних країнах світу в системі міжкультурної комунікації. Підкреслюється, що за

допомогою літературно-художніх журналів здійснюється поглиблене залучення до оволодіння культурно-ціннісними надбаннями суспільства, відбувається культурне самостворення індивіда, а також набуває поширення використання літературних взаємозбагачувальних аспектів у розмаїтості культурних сприйнятів.

У підрозділі 3.2 **«Літературно-художні видання як детермінанта міжкультурної комунікації в інформаційному просторі»** наголошено на домінуванні у літературно-художніх журналах детермінант міжкультурної комунікації. Зазначається, що за основу взято концепти детермінант міжкультурної комунікації (ставлення людини до природи, ставлення людини до іншої людини) американських вчених К. Клакхона і Ф. Стрідбека.

Автором виявлено, що однією із детермінант міжкультурної комунікації виступає полікультурність, яка знаходить своє відображення у ЗМІ. Підкреслюється, що досліджувані журнали виступають своєрідним полікультурним простором, в якому співіснують представники різноманітних культур. Вони дають можливість авторам із різних континентів проявити свої літературні культурно-ціннісні орієнтації, порівняти їх з іншими письменниками, представляючи інформацію певного контексту, що формує світосприйняття та культурну компетенцію читацької аудиторії.

Зазначено, що на сторінках журналів полікультурність виступає як принцип суспільного устрою, де можуть співіснувати дві або більше відмінні культури, взаємодіяти між собою та впливати на повсякденність життя людей, закладаючи засади безконфліктного співіснування спільнот з відмінною культурою. Носіями полікультурності є автори журналу, які за допомогою своїх творів показують реалії повсякденного життя, взаємовідносини та певні відмінності різних народів.

У підрозділі 3.3 **«Концептуальна модель міжкультурної комунікації в літературно-художніх виданнях»** розглядається побудова власної концептуальної моделі літературно-художніх журналів, яка дозволяє проаналізувати як на основі їх публікацій простежується міжкультурна взаємодія. Модель базується на основі системи соціальних комунікацій, до якої входить система міжкультурної комунікації, що в якості медіасуб'єктів включає літературно-художні видання. У моделі міжкультурної комунікації літературно-художні видання виступають не лише медіасуб'єктами, але й каналами комунікації, трансляторами візуальної та вербальної інформації у вигляді текстів та ілюстрацій.

Обґрунтовано, що у запропонованій моделі у системі міжкультурної комунікації літературно-художні журнали представлені як комунікаційне середовище або система із комплексом зв'язків інформаційних джерел, якими можна вважати твори та переклади письменників, що впливають на читацьку аудиторію, яка генерує інформаційні потоки. З'ясовано, що запропонована концептуальна модель відображає процес взаємодії між об'єктами соціокультурної діяльності (літературно-художніми журналами) з метою передачі інформації за допомогою різних знакових систем, тобто мов. Зазначено, що міжкультурна комунікація виступає одним із базових механізмів та невід'ємною складовою соціокультурного процесу, забезпечуючи можливість формування літературного смаку індивідумів, тенденційного розвитку культури та літератури і накопичення соціального досвіду. Дана модель показує, що літературно-художні видання у

системі міжкультурної комунікації виступають складовою інформаційно-комунікаційної взаємодії у соціальному просторі культури на основі комунікативно-пізнавальних процесів зберігання, обміну, освоєння і трансляції культурних та духовних цінностей.

ВИСНОВКИ

У **Висновках** автором викладено результати проведеного дослідження та сформульовано основні положення наукової роботи.

1. У сучасному суспільстві ЗМІ виступають потужним інструментом мобілізації та інтеграції, інститутом формування громадянського суспільства та утвердження його основних засад і принципів існування. Розвиток інформаційного суспільства у більшості країн світу визнано одним з найважливіших національних пріоритетів. Процеси глобалізації та швидкий розвиток інформаційних технологій докорінно змінили парадигму людського спілкування, а налагодження міжкультурної комунікації стало одним з ключових завдань на шляху до побудови інформаційного суспільства. Процес комунікації може відбуватися незалежно від часових бар'єрів і технологічних особливостей поширення інформації. Так, обмін інформацією між автором тексту і читачем може здійснюватися навіть через сторіччя. У цьому випадку видання є носієм (каналом) інформації, а здійснення соціальної комунікації між іншими членами суспільства забезпечує її поширення на невизначену аудиторію і її трансформацію у масову.

2. Засоби масової інформації, в тому числі і літературно-художні видання, сприяють визначенню людських світобуттєвих орієнтирів та створенню нових суспільно-духовних вимірів, зорієнтованих на перспективи культурної інтеграції України та інших країн світу. Літературно-художні видання у міжкультурному медіапросторі виступають інтерпретаторами культурних та суспільних процесів, що відбуваються в різних куточках нашої планети. Вони створюють базу для формування різних культурних утворень – континентальних, національних, регіональних, соціально-демографічних і т. п. Періодичні видання здебільшого характеризуються представленням літературних новинок, своєрідним критичним і досить глибоким аналізом подій, що відбуваються у літературному просторі, який відображає соціальні, культурні, духовні та інші потреби суспільства, що є актуальними у різних країнах світу. Ці видання виступають одним з чинників створення сучасної моделі міжкультурної комунікації.

3. Літературно-художній періодиці притаманний певний рівень функціонування в суспільстві, що є об'єктивним критерієм віддзеркалення стану літературного процесу і джерелом вивчення історії літератури та літературної критики. Адже від того, наскільки широко представлений асортимент літературної періодици в країні, залежить загалом розвиток літературного процесу та його потенційні можливості. Крім того, літературно-художні видання є продуктом інформаційного розвитку, певним інформаційно-комунікативним полем суспільства, яке впливає на формування свідомості індивіда та його внутрішнього світу. Контент, представлений у часописах, забезпечує взаємодію носіїв різних культурних спільнот, що сприяє взаємопроникненню культурно-комунікативних смислів, досягненню взаєморозуміння з урахуванням і збереженням «національної картини

світу», їх взаємозбагаченню в соціокультурному й духовному планах. Літературні часописи певною мірою представляють головні складові літературного процесу, розкривають тенденції його розвитку, виконують комунікативну роль між загальними явищами літературного життя та їхньою рецепцією.

4. У сучасному інформаційному світі завдяки комп'ютерним технологіям межі культурного простору значно розширилися, що вплинуло і на активну присутність літературно-художніх видань в Інтернеті. Це в свою чергу відкриває нові можливості для міжкультурних зв'язків, тобто дозволяє безперешкодно долати просторові та часові бар'єри. Така доступність і відкритість допомагають представникам різних етнічних і національних культур подивитися «новим поглядом» на переваги та недоліки існуючих культурних моделей життя, які вважаються найбільш представницькими в світі. Оскільки Інтернет є одним із найважливіших елементів інформаційної інфраструктури світового співтовариства, ціннісні аспекти мас-медіа динамічно видозмінюються внаслідок впливу різних соціокультурних чинників. Асортимент літературно-художніх видань має можливість значно розширюватися, що в свою чергу сприяє синтезу культурних традицій різних народів світу. Відбуваються процеси зближення й взаємопроникнення культур різних континентів, які пронизують різні сторони соціального, економічного, культурного та духовного життя країн, що інтегруються на основі розвитку комп'ютерних технологій. Такі видання відіграють важливу роль у суспільстві, оскільки вони сприяють формуванню світогляду індивідуумів та розвитку їх національної самоідентифікації.

5. У зв'язку з бурхливим розвитком транснаціональних інформаційно-телекомунікаційних систем і мереж зв'язку, сучасний інформаційний простір постійно видозмінюється, що забезпечує нові умови для створення культурно-інформаційного поля, в якому функціонують літературно-художні видання. Вони мають можливість підвищувати ступінь інформування суспільства в цілому й кожного його члена окремо, розширювати коло своїх потенційних читачів, задовольняти потреби суспільства в художньому слові та високоякісній публіцистичній думці. Стрімкий розвиток суспільства, який характеризується появою нових можливостей, видів, форм та засобів спілкування, а також соціальними, політичними, економічними та іншими загальносвітовими негараздами, спричинив неабиякий процес міграції народів, їх переселення і змішування, що в свою чергу призвело до зіткнення культур та активізувало між ними новий діалог у контексті міжкультурної комунікації.

6. На основі аналізу літературних публікацій українського журналу «Всесвіт», французького журналу «Lire», російського журналу «Иностранная литература» та американського журналу «Words without borders» за 2010-2015 рр. встановлено, що завдяки використанню в матеріалах різного тематичного спрямування певних модифікацій літературної взаємодії (наслідування, запозичення, ремінісценція, концентрація) і талановитим перекладам творів зарубіжних письменників відбувається взаємопроникнення культур різних народів світу, їх взаємозбагачення та утворення нових міжкультурних комунікацій, що сприяє поглибленню культурного обміну та розширює можливості для доступу до всесвітньої

літературної спадщини. При цьому майбутнє культури бачиться не як синтез національних культур, а як їх єдність у різноманітті.

7. У процесі виконання роботи узагальнено результати дослідження проблемно-тематичного аспекту журналів. Вперше проведений контент-аналіз концептуально-тематичних особливостей публікацій, представлених на сторінках журналів «Иностранная литература», «Words without borders», «Lire» та «Всесвіт» за 2010–2015 рр., показав, що найбільш важливе місце серед них займають проблеми міжособистісних стосунків і культури, які становлять 42,7% і 36,3% від загальної кількості матеріалів відповідно. Крім того, значна кількість творів присвячена питанням гуманізму (12,0%), релігії (3,7%) та екології (2,8%). Таке тематичне спрямування досліджуваних журналів дозволяє стверджувати, що вони є літературно-мистецькими та громадсько-політичним виданнями.

8. Аналіз публікацій журналів «Всесвіт», «Lire», «Иностранная литература, та «Words without borders» за 2010–2015 рр. свідчить про широке використання основних журналістських жанрів – інформаційних, аналітичних та художньо-публіцистичних. Вперше проведений контент-аналіз жанрової специфіки видань показав, що авторські задуми знаходили своє відображення на сторінках часописів найчастіше у формі статей та есе (32,6% і 31,6% відповідно від загальної кількості матеріалів). Крім того, доволі значна кількість публікацій представлена у вигляді інтерв'ю (18,5%), у вигляді нарису (8,7%) та формі рецензій (8,6%). Кожен із представлених жанрів виступає формою подачі певних відомостей та їх аналізу письменниками, які задають емоційне наповнення, ступінь авторської присутності та читацької реакції. Завдяки представленому на сторінках журналів широкому розмаїттю жанрів виданням вдається урізноманітнити подачу інформації, що розширює рецептивні можливості читацької аудиторії.

9. Метод анкетування допоміг з'ясувати та констатувати, що літературно-художні видання можуть виступати інтерпретаторами культурних і суспільних процесів, які відбуваються у різних країнах світу у системі міжкультурної комунікації.

У процесі дослідження з'ясовано, що серед 400 опитаних студентів більше половини (250 студентів) читають журнали іноземної літератури, а серед них 180 студентів (45%) знайомі з публікаціями українського журналу «Всесвіт», французького журналу «Lire», російського журналу «Иностранная литература» та американського журналу «Words without borders». Більше 83% респондентів вважають, що літературні-художні видання є одним із можливих способів задоволення культурних потреб людини і можуть відображати взаємодію культур різних народів, тобто міжкультурну комунікацію.

10. Побудована власна концептуальна модель літературно-художніх видань у системі міжкультурної комунікації, яка дозволяє проаналізувати як на основі їх публікацій простежується міжкультурна взаємодія. Модель базується на основі системи соціальних комунікацій, до якої входить система міжкультурної комунікації, що в якості медіасуб'єктів включає літературно-художні видання. У моделі міжкультурної комунікації літературно-художні видання виступають не лише медіасуб'єктами, але й каналами комунікації, трансляторами візуальної та вербальної інформації у вигляді текстів та ілюстрацій. У цих виданнях є спільні

концепти наближених інтересів для читацької аудиторії незалежно від її територіального розташування. Запропонована концептуальна модель міжкультурної комунікації може бути використана для подальших досліджень різних літературно-художніх видань з метою визначення як функціонують та взаємопроникають образи свого нормативного та чужого, де проходить межа наших спільних та відмінних зацікавленостей.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Покляцька К. А. Типологічна класифікація публіцистики у журналах «Всесвіт», «Lire» та «Иностранная литература» / К. А. Покляцька // Наукові записки Інституту журналістики : наук. зб. / за ред. В. В. Різуна ; КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2014. – Т. 56. – С. 115–119.
2. Покляцька К. А. Концептуальна модель міжкультурної комунікації в літературно-художніх виданнях / К. А. Покляцька // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2015. – № 2 (22). – С. 22–27.
3. Покляцька К. А. Аналіз методологічних засад міжкультурної комунікації / К. А. Покляцька // Образ. – 2015. – Вип. 1 (16). – С. 84–89.
4. Poklyatska C. Litteraires-artistiques publications comme interpretes des processus culturelles et sociaux dans l'espace de l'information / Catherine Poklyatska // Образ / Образ. – 2015. – Is. 2 (17) – P. 93–98.
5. Покляцька К. Міжкультурна комунікація в інформаційному просторі на макро і мікрорівнях / Катерина Покляцька // Образ. – 2015. – Вип. 3 (18). – С. 55–60.

Статті в іноземних наукових виданнях:

6. Покляцкая Е. А. Литературно-художественные издания как детерминанта межкультурной коммуникации в современном информационном пространстве / Е. А. Покляцкая // Проблемы современной науки : сб. науч. трудов. – Ставрополь : Логос, 2014. – Вып. 14. – С. 69–75.
7. Покляцька К. А. Діагностування проблемно-тематичної спрямованості літературно-художніх журналів / К. А. Покляцька // French Journal of Scientific and Educational Research. – Paris : Paris University Press, 2014. – V. 2. – № 2 (12) (July-December). – P. 868–875.
8. Pokliatska K. Multiculturalism as one aspect of intercultural communication // K. Pokliatska // Harvard Journal of Fundamental and Applied Studies. – Harvard : Harvard University Press, 2015. – № 1 (7), January-June, Vol. VIII – С. 895–900.

Статті у збірниках наукових праць

9. Покляцька К. А. Міжкультурна комунікація на прикладі журналу іноземної літератури «Всесвіт» / К. А. Покляцька // Наукові записки. Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна : зб. наук. пр. / Нац. ун-т «Острозька академія». – Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія». – 2013. – Вип. 36. – С. 209–211.
10. Покляцька К. А. Основні напрямки проблемно-тематичної спрямованості літературно-художніх видань «Всесвіт», «Иностранная литература» та «Lire» / К. А. Покляцька // Український інформаційний простір : наук. журнал / голов. ред. М. С. Тимошик. – К. : КНУКіМ, 2014. – Ч. 3. – С. 133–137.

11. Покляцька К. А. Культурна типологія публіцистичних текстів літературно-художніх видань / К. А. Покляцька // Журналістика. Філологія. Медіаосвіта : зб. наук. праць. – Полтава, 2014. – С. 177–181.

Публікації у збірниках матеріалів і тез конференцій:

12. Покляцька К.А. Діагностування проблемно-тематичної спрямованості літературно-художніх журналів [Електронний ресурс] / К. А. Покляцька // Матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. [наук. ред. В. Різун; упоряд. Т. Скотникова] – К. : Інститут журналістики, 2014. – С. 47–48. – Режим доступу: http://journ.univ.kiev.ua/files/Zbirnyk_2014.pdf

13. Покляцька К. Жанрові різновиди текстів літературно-художніх видань «Всесвіт», «Lire», «Иностранная литература», «Words Without Borders» [Електронний ресурс] / К. Покляцька // Збірник матеріалів і тез XXI міжнарод. наук.-практ. конф. з проблем функціонування і розвитку української мови «Мова. Суспільство. Журналістика» (Київ, 3 квітня 2015). – К. : Видавець Паливода А.В., 2015. – С. 62–64. – Режим доступу: <http://journ.univ.kiev.ua/mova/zbirnyk-materialiv-xxi-konferentsiji-mova-suspilstvo-zhurnalistyka-3-kvitnya-2015-roku-rozshyrena-versiya>.

14. Покляцька К. А. Жанрова палітра публікацій журналу «Всесвіт» за 2011–2012 рр. / К. А. Покляцька // Мова. Суспільство. Журналістика : зб. матеріалів і тез XIX міжнарод. наук.-практ. конф. з проблем функціонування і розвитку української мови, 12 квітня 2013. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2013. – С. 138–142.

15. Покляцька К. А. Журнал «Всесвіт» у сучасному медійному контенті / К. А. Покляцька // Прикладні аспекти дослідження медійного контенту: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. [наук. ред. В. Різун, упоряд. В. Корнєєв, Г. Сухаревська]. – К. : Паливода А. В., 2013. – С. 51–57.

16. Покляцька К. А. Проблемно-тематична специфіка журналу «Всесвіт» (2011–2012 рр.) / К. А. Покляцька // Українські мас-медіа: традиції та виклики сьогодення : зб. матеріалів Другої всеукр. наук.-практ. студ. конф. – Львів, 2013. – С. 127–130.

17. Покляцька К. Аспекти міжкультурної комунікації у журналі «Всесвіт» / К. Покляцька // Студії з філології та журналістики. Вип. 2: Матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. студентів та аспірантів «Актуальні проблеми філології та журналістики» (Ужгород, 10-11 квітня 2014 р.). – Ужгород : Вид-во ФОП Бреза А. Е., 2014. – С. 445–447.

18. Покляцька К. Жанрова специфіка журналів «Всесвіт» і «Lire» / К. Покляцька // Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (15–16 травня 2014 р.) [наук. ред. В.О. Гандзюк]. – Вінниця: «Вид-во-друкарня «ДЛЮ», 2014. – С. 200–204.

19. Покляцька К. А. Літературний переклад у системі міжкультурної комунікації (за матеріалами журналу «Всесвіт», 2011–2012 рр.) / К. А. Покляцька // Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (16–17 травня 2013 р.) [наук. ред. С. Кравченко; упоряд. Н. Шульська]. – Луцьк : Надстир'я, 2013. – С. 97–99.

20. Покляцька К. А. Компаративістика у журналі «Всесвіт» 2011–2012 рр. / К. А. Покляцька // Дискурс у сучасному науковому, соціокультурному та інформаційному просторі : зб. тез доповідей Міжнарод. наук.-практ. конф. – Маріуполь, 2013. – С. 88–89.

21. Покляцька К. А. Літературно-художні видання у міжкультурному медіапросторі / К. А. Покляцька // Прикладні та фундаментальні аспекти дослідження в соціальних

комунікаціях : зб. матеріалів і тез Всеукр. наук.-практ. конф. / відп. ред. Г. І. Марчук. – Івано-Франківськ, 2015. – Вип. I. – 176–181.

22. Покляцкая Е. А. Объединяющий фактор межкультурной коммуникации (на примере публикаций литературно-художественных изданий) / Е. А. Покляцкая // Медиа- и межкультурная коммуникация в европейском контексте: материалы междунар. науч.-практ. конф. (15–18 октября 2014 г.) / отв. ред. О. И. Лепилкина, С. В. Серебрякова. – Ставрополь : Изд-во СКФУ, 2014. – С. 307–308.

АНОТАЦІЯ

Дзюба К.А. Літературно-художні журнали в системі міжкультурної комунікації. – На правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.04 – теорія та історія журналістики. – Інститут журналістики, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2016.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню літературно-художніх журналів іноземної літератури в системі міжкультурної комунікації у сучасному медіапросторі. В роботі розглянуто дослідження міжкультурної комунікації, її змісту, сутності, особливостей прояву та запропоновано власну дефініцію міжкультурної комунікації. З'ясовано, що серед сучасних світових літературних часописів, спеціально присвячених іноземній літературі, культурі, мистецтву й суспільно-політичним акцентам різних країн світу, важливе місце займають журнали іноземної літератури: український «Всесвіт», російський «Иностранная литература», французький «Lire» та американський «Words without borders». Проаналізовано етапи становлення і функціонування досліджуваних журналів, що витворюють спільні для багатьох людей стандарти, норми і моделі. Виявлено особливості інтертекстуальних форм та екзистенціальних питань у публікаціях журналів. Побудовано концептуальну модель літературно-художніх журналів у системі міжкультурної комунікації, де журнали виступають складовою інформаційно-комунікаційної взаємодії у соціальному просторі культури на основі комунікативно-пізнавальних процесів зберігання, обміну, освоєння і трансляції культурних та духовних цінностей.

Ключові слова: літературно-художні журнали, міжкультурна комунікація, культура, концептуальна модель

АННОТАЦИЯ

Дзюба Е.А. Литературно-художественные журналы в системе межкультурной коммуникации. – На правах рукописи. Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук из социальных коммуникаций по специальности 27.00.04 – теория и история журналистики. – Институт журналистики, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Министерство образования и науки Украины, Киев, 2016.

Диссертация посвящена комплексному исследованию литературно-художественных журналов в системе межкультурной коммуникации в современном медиапространстве. В работе рассмотрены исследования межкультурной

коммуникации, ее содержания, сущности, особенностей проявления и предложена собственная дефиниция межкультурной коммуникации. Определено, что межкультурная коммуникация является механизмом взаимодействия культур, осуществляемым на основе инокультурных элементов, представленных в виде символов и знаков, что обеспечивает формирование, воспроизводство и взаимопроникновение культур в информационном пространстве.

Выяснено, что среди современных мировых литературных журналов, специально посвященных иностранной литературе, культуре, искусству и общественно-политическим акцентам разных стран мира, важное место в информационном пространстве занимают журналы иностранной литературы украинский «Вселенная», российский «Иностранная литература», французский «Lire» и американский «Words without borders». Отмечено, что журналы иностранной переводной литературы имеют длительную историю по освещению вопросов литературы, культуры, искусства, общественно-политических событий в различных странах мира. Проанализированы этапы становления и функционирования исследуемых журналов, что создают общие для многих людей стандарты, нормы и модели и претерпевают существенные изменения в социокультурном пространстве.

Определены особенности интертекстуальных форм и экзистенциалистских вопросов в публикациях журналов. Установлено, что благодаря использованию в материалах различного тематического направления определенных модификаций литературного взаимодействия происходит взаимопроникновение культур разных народов мира, их взаимообогащение и образование новых межкультурных коммуникаций, способствует углублению культурного обмена и расширяет возможности для доступа к всемирному литературному наследию. Выяснены объективные данные о жанровой палитре публикаций журналов иностранной литературы, которые представлены широким спектром аналитических, информационных и художественно-публицистических жанров. В работе показано, что основной контент и жанровое наполнение публикаций, представленных в журналах, раскрывает самобытную культуру разных стран, что способствует образованию мировой медийной литературной культуры.

Отмечено доминирование в литературно-художественных журналах детерминант межкультурной коммуникации. Показано, что одной из детерминант межкультурной коммуникации является поликультурность, выступающая на страницах журналов как принцип общественного устройства. При этом две или более различные культуры могут взаимодействовать между собой и влиять на повседневность жизни людей, закладывая основы бесконфликтного сосуществования сообществ с отличающейся культурой.

Установлено с помощью анкетного опроса, что литературно-художественные издания могут выступать интерпретаторами культурных и общественных процессов, происходящих в разных странах мира в системе межкультурной коммуникации. Можно утверждать, что с помощью литературно-художественных журналов осуществляется углубленное привлечение к овладению культурно-ценностными достижениями общества, происходит культурное самосоздание индивида, а также получает распространение использование литературных взаимообогащающих аспектов в разнообразии культурных восприятий.

Построена концептуальная модель литературно-художественных журналов в системе межкультурной коммуникации, где журналы выступают составляющей информационно-коммуникационного взаимодействия в социальном пространстве культуры на основе коммуникативно-познавательных процессов хранения, обмена, освоения и трансляции культурных и духовных ценностей. В данной модели межкультурную коммуникацию показано как целостную динамическую систему, а литературно-художественные журналы как фундамент для развития творческой деятельности людей, где проявляются человеческие ценности, потребности и нормы. В связи с постоянным процессом модернизации межкультурная коммуникация изменяется, сопровождаемая взглядами на культуру как интегративное социокультурное явление. Поскольку межкультурная коммуникация на протяжении своего существования может видоизменяться, то ее можно охарактеризовать как своеобразный фактор развития человечества, а литературно-художественные журналы – материальным носителем культуры, представляющим все ее исторические вехи.

Модель базируется на основе системы социальных коммуникаций, в которую входит система межкультурной коммуникации, включающая в качестве медиасубъектов литературно-художественные издания. В модели межкультурной коммуникации литературно-художественные издания выступают не только медиасубъектами, но и каналами коммуникации, трансляторами визуальной и вербальной информации в виде текстов и иллюстраций. В этих изданиях есть общие концепты приближенных интересов аудитории, которые являются общими для читательской аудитории независимо от ее территориального расположения.

Ключевые слова: литературно-художественные журналы, межкультурная коммуникация, культура, концептуальная модель

ANNOTATION

Dzuba K.A. Literary-artistic magazines in the system of intercultural communication. – Manuscript. Dissertation for obtaining of candidate degree in Social Communications, speciality 27.00.04. – Theory and History of Journalism. – Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2016.

The thesis is devoted to complex research of literary magazine of foreign literature in system of intercultural communication in the modern media space. The paper deals with the study of intercultural communication, its content, the nature, manifestations and features offered his own definition of intercultural communication. It was found that among modern world literary magazines, especially on foreign literature, culture, art and social and political accents around the world, an important place is occupied by foreign literature magazines: ukrainian "Vsesvi", russian "Foreign Literature", french «Lire» and american «Words without borders». Stages of formation and functioning of the magazines, which create common standards for many people, standards and models. The features of intertextual forms and existential issues in publications magazines. Built a conceptual model of literary magazines in Intercultural Communication System, which logs are the information and communication component interaction in social space culture through

communicative and cognitive processes of storing, sharing, development and transmission of cultural and spiritual values.

Keywords: literary and art magazines, intercultural communication, culture, communication, conceptual model